

Nr 127.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till de tekniska högskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln, punkterna 161 och 166, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna vissa anslag till de tekniska högskolorna, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 89, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 2 mars 1951, framlagt de närmare förslag i dessa hänseenden, vilka framgå av den följande redogörelsen, jämte förslag till viss omorganisation av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer.

1:o) **Utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer.** Kungl. Maj:t har (avdelning I, s. 3—34) föreslagit riksdagen att dels godkänna av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet föreslagna grunder för omorganisation av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer, vilken omorganisation avses skola genomföras, vad angår geodesiundervisningen huvudsakligen från och med budgetåret 1951/52 och i övrigt successivt från och med budgetåret 1952/53, dels ock besluta, att vid tekniska högskolan i Stockholm skall från och med den 1 juli 1952 inrättas en professur i kulturteknik.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Näsgård* (I: 370) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka (II: 482), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att jordbruksundervisningen i enlighet med vad som i motionerna anförts beredes en mera central plats i den föreslagna lantmätarutbildningen.

Kungl. Maj:ts förslag grundar sig på ett av 1946 års sakkunniga för utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer den 23 augusti 1947 avgivet betänkande.

Utbildningen av lantmätare.

Huvuddragen av de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga ha börjat sin utredning med en förutsättningslös prövning av lantmätarnas behov av utbildning och med ledning härav utarbetat en studieplan. Härefter ha de sakkunniga undersökt, vilken högskola som ägde de bästa förutsättningarna att omhänderha utbildningen, vilket befunnits vara tekniska högskolan i Stockholm. Undervisningens detaljer ha därefter utformats i anslutning till arbetssättet vid högskolan.

Beträffande lantmätarutbildningen innebär sakkunnigförslaget i huvudsak följande.

Den nuvarande fyraåriga högskoleundervisningen skulle utökas med en obligatorisk förberedande kurs under tiden den 1 april—den 30 september före högskolestudiernas början. Denna kurs, som huvudsakligen skulle omfatta praktisk verksamhet inom jord- och skogsbruk men även vissa teoretiska studier i anslutning därtill, skulle förläggas till kronoegendomen Färna i Västmanlands bergslag (Skinskattebergs revir). Som komplement till kursen skulle studerandena under sommaren mellan första och andra årskursen av högskolestudierna ägna sig åt lantmateripraktik. Genom att förlägga viss teoretisk utbildning till den förberedande kursen ha de sakkunniga också avsett att möjliggöra den ökning av de teknisk-ekonomiska studierna, som ansetts nödvändig särskilt med hänsyn till statsmakternas beslut om jordbrukets rationalisering och ny byggnadslagstiftning, och dock hålla de egentliga högskolestudierna inom nuvarande ram av fyra år.

I fråga om högskolestudierna föreslås förbättring av den jord- och skogsbruksekonomiska undervisningen men också mindre öknings beträffande mätningstekniska och juridiska ämnen. De föreslagna förändringarna i studieplanen innebära, att den teoretiska utbildningen skulle ökas med omkring 15 procent och den praktiska utbildningen i högskolans regi (fältövningsdagar och praktisk kurs) i det närmaste fördubblas. Ferierna skulle liksom nu i betydande utsträckning utnyttjas för praktiska tillämpningsövningar.

Antalet studerande skulle enligt sakkunnigförslaget under de närmaste åren utgöra högst 30 per årskurs.

De sakkunniga ha vidare föreslagit minskning av den nuvarande speciallärarorganisationen inom högskolans lantmateriadivision. I stället skulle närbesläktade ämnen sammanföras till större undervisningsenheter. Bland annat ha de sakkunniga föreslagit inrättande av tre nya professurer. Därmed har också åsyftats att åstadkomma en väsentligt utvidgad forskningsverksamhet inom de discipliner, lantmateriuutbildningen omspänner. Även andra åtgärder för den vetenskapliga forskningens utvidgning ha förordats. Vidare skulle lantmateriadivisionen vara centrum för en väsentligt utbyggd verksamhet för lantmätarnas fortbildning och specialutbildning. För kontakten med lantbruks- och skogshögskolorna skulle inrättas en samsarbetsdelegation.

Vid genomförande av sakkunnigförslaget skulle enligt de sakkunnigas beräkningar de årliga utgifterna för avlönningar och omkostnader vid högsko-

lan ökas med 105 200 kronor. Vidare skulle uppstå engångskostnader, huvudsakligen för byggnadsarbeten å Färna, till ett belopp av 318 500 kronor.

De sakkunniga ha vidare behandlat frågan om utbildningens utformning med hänsyn till olika personalkategorier och anfört i huvudsak följande.

Huvuduppgiften för här ifrågavarande undervisning måste även i fortsättningen bli utbildning av lantmätare för tjänstgöring inom lantmäteristaten. De ständigt ökade kraven på dessa lantmätare nödvändiggöra i de flesta utbildningsämnena en fördjupad och på lantmätarnas behov speciellt inriktad undervisning. Då gränsen mellan fastighetsbildningsverksamhet av olika slag i praktiken kan vara flytande, bör någon differentiering av lantmätarutbildningen icke vidtagas. Detta är till fördel även för de studerande, som eljest tvingas till linjeval på ett mer eller mindre tidigt stadium. En fördjupad utbildning i särskilda ämnen bör ske genom fortbildningskurser.

I samband med lantmätarundervisningen kunna även vissa andra personalkategoriernas utbildningsbehov tillgodoses. Sedan gammalt ha särskilda befattningar inom städernas mättnings- och fastighetsbildningsväsenden i betydande utsträckning rekryterats bland lantmäteriutbildade. Ofta är mättningsväsendet i städerna sammankopplat med kommunal-tekniska uppgifter (t. ex. uppgiften att vara byggnadschef). Av en mättningsman i stad kräves först och främst en grundlig geodetisk utbildning, vidare kunskaper beträffande vederbörlig lagstiftning och förtrogenhet med stadsbyggnadsfrågor. Enligt de sakkunnigas mening torde en för lantmätare ordnad utbildning mer än väl fylla dessa krav.

Sedan gammalt har även flertalet tjänstemän vid rikets allmänna kartverk rekryterats från lantmäteriuundervisningen. Vidare har under senare år i flera fall förekommit, att lantmäteriutbildade anställts av enskilda företag för att handha mark- och planeringsfrågor.

Sveriges högskoleutbildade väg- och vattenbyggares riksförbund har anfört, att fastighetsbildningen i städerna sedan gammalt utövats huvudsakligen av väg- och vattenbyggare. Den nu föreslagna samutbildningen av fastighetsbildare torde icke vara till fördel för vare sig städerna eller landsbygden. Det vore nödvändigt att differentiera utbildningen för stads- och landsuppgifter på två linjer, nämligen väg- och vattenbyggnadsavdelningen samt lantmätaravdelningen.

Föredragande statsrådet har anfört följande.

En förbättring av lantmätarutbildningen har länge ansetts påkallad, särskilt i vad avser jord- och skogsbruksekonomiska ämnen. Behovet av en reform har den senaste tiden gjort sig särskilt starkt gällande till följd av statsmakternas beslut rörande jordbrukets rationalisering och tätbebyggelsens planering. Jag anser mig därför böra förorda, att frågan om lantmätarnas utbildning och den därmed sammanhängande frågan om utbildningen av lantbruksingenjörer nu upptages till prövning och underställes 1951 års riksdag. Ett principbeslut nu är önskvärt även med hänsyn till byggnadsplanerna för tekniska högskolan i Stockholm. Jag räknar med att omorganisationen i huvudsak skall genomföras successivt från och med läroåret 1952/53.

De allmänna grundlinjer för lantmätarutbildningens organisation, vilka de sakkunniga uppdragit, finner jag vara riktiga, såvitt läget nu kan bedömas. Vad särskilt beträffar frågan om utbildningen av fastighetsbildare för städerna, torde de sakkunniga ha åsyftat, att endast sådana stadsmätningmän (huvudsakligen i större städer), vilka ha enbart eller övervägande mätnings- och plantekniska uppgifter, skulle utbildas inom lantmäteriafdelningen, varemot övriga stadsmätningmän skulle erhålla utbildning inom väg- och vattenbyggnadsavdelningen. Mot denna uppläggning, vilken an knyter till nuvarande förhållanden, finner jag ej anledning till erinran.

Praktisk utbildning.

Enligt *de sakkunnigas* förslag skulle lantmätarutbildningen påbörjas med en förberedande praktisk-teoretisk kurs i jord- och skogsbruk under tiden den 1 april—den 30 september å kronoegendomen Färna i Västmanland. Härmed har åsyftats, att eleverna skulle erhålla en rationell praktik och att genom förläggandet av viss teoretisk undervisning till denna kurs en eljest svårfrånkomlig utökning av den egentliga högskoletiden skulle undvikas. Vidare skulle enligt sakkunnigförslaget eleverna fullgöra särskilt ordnad lantmåteripraktik minst 2½ månader mellan första och andra högskoleåret.

Av vad de sakkunniga anfört i dessa avseenden inhämtas bland annat följande.

Motivering för inrättande av förberedande kurs. De sakkunniga ha funnit, att man knappast kan betjäna sig av hittills tillämpade, fria praktikformer, om man vill nå en tillräckligt allsidig och grundlig praktik. Detta skulle nämligen medföra fordringar på alltför lång praktik. I stället böra eleverna under en särskilt organiserad praktisk kurs under erfaren ledning få deltaga i åsyftade praktiska arbetsuppgifter. Därigenom vinnes också, att arbetet huvudsakligen omfattar sådana arbetsmoment, som äro av speciellt intresse ur fastighetsbildningssynpunkt. En dylik kurs lämpar sig väl för praktik i jordbruk och skogsbruk men knappast för praktiskt lantmäteriarbete.

Praktiken i jordbruk och skogsbruk torde vinna ytterligare i effektivitet, om den kombineras med viss teoretisk undervisning. På många andra undervisningsområden har en växelverkan mellan teoretiska studier och praktiska demonstrationer givit gott resultat.

Den förberedande kursen bör komma före de teoretiska studierna vid högskolan (lämpligen den 1 april—den 30 september) samt inrymma alla väsentliga arbetsmoment inom jordbruket och samtidigt tillräckligt med tid för skogliga fältarbeten ävensom omfatta teoretisk undervisning i marklära, jordbrukslära och skogslära.

Undervisningen i förberedande kursen. Erfarenheterna från liknande undervisningsformer på jord- och skogsbrukets områden ge vid handen, att kursen icke bör tyngas med alltför mycket teoretisk undervisning. Det torde vara lämpligt att begränsa denna till i medeltal två timmar per dag. Huvuddelen av undervisningen bör bestå av praktiska övningar. Då drivningsarbetet i skogen icke kan studeras under sommarhalvåret bör under första

högskoleåret anordnas en särskild exkursion för specialstudium av skogsbrukets avverknings- och transportförhållanden.

Det nuvarande särskiljandet av undervisningen i allmän geologi och i marklära är icke sakligt motiverat och medför viss dubbelundervisning. De båda ämnena böra samordnas till ett, benämnt *marklära med allmän geologi*.

Ett stort ämne i den nu gällande studieplanen är jordbrukslära med jordbruksekonomi, vilket innehåller såväl allmän jordbrukslära, växtodlingslära och grundragen av husdjursläran som hela lantbruksekonomien. Önskemålen att förstärka lantmätarnas agronomiska utbildning torde främst kunna hänföras till lantbruksekonomiens område. Eftersom ämnet jordbrukslära med jordbruksekonomi redan har så betydande omfattning, att ytterligare utvidgningar knappast kunna ifrågakomma med bibehållen organisation, torde tiden vara mogen att skilja undervisningen i jordbrukslära och växtodlingslära från undervisningen i jordbruksekonomi. Ett ytterligare skäl är, att undervisningsbehovet i de två avsnitten är olika. Beträffande jordbruksläran och växtodlingsläran är önskemålet främst att komplettera undervisningen genom praktiska studier. De ekonomiska delarna däremot kräva en mera djupgående och på fastighetsbildningens problem speciellt inriktad undervisning.

Med anledning härav vilja de sakkunniga föreslå, att de agronomiska studierna under den förberedande kursen koncentreras till ett ämne, benämnt *allmän jordbrukslära med växtodlingslära*. Ämnet bör huvudsakligen avse åkerjordarnas indelning och egenskaper, deras bearbetning och gödning, allmän och speciell växtodling samt grundragen av husdjursläran. Ämnet bör liksom nu även omfatta grundragen av meteorologien, lantbrukskemien och lantbruksbotaniken. På vissa punkter torde undervisningen böra byggas ut. Så bör exempelvis lämnas en utförlig redogörelse för maskinella hjälpmedel inom ett modernt jordbruk. Vidare bör ges en fyllig framställning av sambandet mellan markbeskaffenhet och naturligt växtsamhälle. Studierna i växtodlingslära böra särskilt inriktas på val av växtföljd med hänsyn till markbeskaffenhet och övriga naturliga förutsättningar.

De praktiska studier, som skola beledsaga undervisningen i allmän jordbrukslära med växtodlingslära, böra bestå av väl planlagda demonstrationer av olika detaljer i jordbruksarbetet men även bibringa eleverna en uppfattning om driften vid jordbruk av olika storlek. Därför bör kursen disponera både ett demonstrationsjordbruk med drift under starkt mekaniserade förhållanden och ett antal praktikjordbruk av växlande storlek och beskaffenhet.

Vidare föreslås, att *skogsläran* utbrytes ur nuvarande ämnet skogsökonomi med skogslära samt förlägges till förberedande kursen. Härigenom vinnes, att studierna erhålla ökad praktisk anknytning samt att de skogsbruksekonomiska studierna kunna utbyggas och samordnas med de jordbruksekonomiska. De praktiska övningarna i skogslära böra koncentreras till demonstrationer, exkursioner och tillämpningsövningar.

Förberedande kursens förläggning. Såväl förberedande kursen som de särskilda fältövningarna måste huvudsakligen äga rum under sommarhalvåret. Därför torde det vara nödvändigt att inrätta elevbostäder för två årskurser eller ett 60-tal elever. Övriga utrymmen torde däremot kunna samtidigt utnyttjas av båda kurserna.

För att jord- och skogsbruk skall kunna studeras under för landet någorlunda genomsnittliga förhållanden bör en förläggning till mellersta Sveriges blandade jordbruks- och skogsbygder eftersträvas. Avståndet till högskolan bör icke heller vara för stort. Vidare böra alltför stora kapitalinvesteringar undvikas. Detta har föranlett de sakkunniga att i första hand undersöka, om någon lämplig kronodomän finnes disponibel. Bland de undersökta alternativen har ett bestämda fördelar framför de andra, nämligen *Färna herrgård i Gunnilbo socken i Västmanlands län*. Egendomen, som bland annat omfattar cirka 135 hektar jordbruksjord, drives i domänverkets egen regi. Egendomens iståndsättande för lantmäteriundervisningens behov torde kräva endast relativt obetydliga kostnader utöver sådana, som ändock ganska snart behövt nedläggas för byggnadernas vidmakthållande. För iståndsättande av befintligt corps de logi och för nybyggnad av elevbostäder samt andra arbeten m. m. räkna de sakkunniga med en totalkostnad av omkring 310 000 kronor. Därvid ha elevbostäderna planlagts för sommarbruk.

De sakkunniga föreslå, att dispositionsrätten till byggnaderna å *Färna* jämte ett lämpligt övningsområde överlåtes till lantmäteriundervisningen.

Det vore önskvärt, om lokalerna å *Färna* kunde utnyttjas för annat ändamål under vinterhalvåret. Eventuellt kunde de användas i någon form för utbildningen av lantmäteristatens mätningstekniker. *Färna* torde vidare ha stora möjligheter att bli en central för forsknings- och försöksverksamhet inom lantmäterivetenskaperna.

I de yttranden beträffande lantmäteriutbildningen, vari inrättandet av en praktisk kurs tillstyrkts, urskiljes i fråga om tidpunkten för kursen en alternativlinje, avseende kursens förläggning till sommaren mellan första och andra högskoleåret. En dylik lösning nödvändiggör slopande eller flyttning av lantmäteripraktiken samt även i övrigt omläggning av studiegången, vilket föranlett framläggandet av ett nytt förslag till studieplan. Alternativet har förordats av *lantmäteristyrelsen, styrelsen för Sveriges lantmätareförening, avdelningsrådet och lärarkollegiet vid tekniska högskolan, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och skogsstyrelsen*.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har anfört bland annat följande.

Tekniska högskolan i Stockholm har framhållit, att genomförande av sakkunnigförslaget skulle medföra förlängning av studietiden och nödvändiggöra intagning av studerande till lantmäteriafdelningen vid annan tidpunkt än intagningen till andra avdelningar. Det kunde befaras, att den som hade tillräckligt höga betyg för att kunna på hösten bli intagen vid annan avdelning icke skulle vilja vänta till våren för att då söka inträde på lantmäteriafdelningen. Detta skulle öka de svårigheter, som redan nu gjort sig gällande i fråga om rekryteringen till lantmäteriafdelningen.

Överstyrelsen har funnit dessa synpunkter böra tillmätas vägande betydelse. Det bör uppmärksammas, att förhållandena i fråga om studenternas militärtjänstgöring skulle kunna medföra en förlängning av utbildningstiden för en lantmäteristuderande med ett helt år, om de sakkunnigas förslag genomföres. Under remissbehandlingen av sakkunnigförslaget har i samarbete mellan vissa professorer vid högskolan och lantmäteristyrelsen ut-

arbetats en jämkad studieplan, enligt vilken den föreslagna förberedande praktisk-teoretiska kursen i stället förlagts till tiden den 1 april—den 30 september mellan första och andra årskurserna. Då överstyrelsen efter viss reduktion av antalet föreläsning- och övningstimmar i sistnämnda studieplan funnit denna i huvudsak väl ägnad att läggas till grund för lantmäteriu-ndervisningen, får överstyrelsen förorda kursens förläggning till tiden mellan första och andra årskursen.

Förslaget om den praktiska kursens förläggning till Färna har avstyrkts endast i ett par yttranden. Domänstyrelsen har förklarat sig ej ha något att erinra mot förslaget, under förutsättning att statens tillfälliga skogsskola kunde flyttas från Färna.

Föredragande statsrådet har för egen del rörande den praktiska utbildningen anfört i huvudsak följande.

Enligt nuvarande bestämmelser skall en lantmäteristuderande före examen ha fullgjort tillhoppa minst fyra månaders praktik i jordbruk eller skogsbruk samt i lantmäteri. I realiteten praktisera de studerande dock vanligen längre tid. De sakkunniga ha föreslagit, att lantmätarutbildningen skulle inledas med en halvårslång förberedande praktisk-teoretisk kurs i jordbruk och skogsbruk samt att lantmäteripraktik skulle äga rum under sommaren mellan första och andra utbildningsåret. Vid remissbehandlingen har förslaget om en praktikkurs ogillats i flertalet överlantmätares och lantbrukshögskolans utlåtanden men väsentligen godtagits i övriga yttranden. I flera yttranden, bland annat av lantmäteristyrelsen, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och lantmätareföreningens styrelse, har förordats, att kursen skulle förläggas till sommaren efter första studieåret, vilket skulle nödvändiggöra, att den lantmäteripraktik, som de sakkunniga velat anordna denna sommar, måste slopas.

Allmän enighet råder om att en relativt lång praktisk utbildning i jordbruk och skogsbruk är nödvändig för blivande lantmätare. De sakkunniga och flertalet remissmyndigheter äro även ense om att denna praktiska utbildning bör organiseras såsom en systematiskt ordnad kurs på en för ändamålet avsedd jord- och skogsbruksegendom, om den skall bli effektiv och allsidig. Mot en dylik praktikkurs har framför allt anmärkts, att den lätt skulle kunna medföra slentrianmässighet. Såsom de sakkunniga framhållit, behöver dock detta ingalunda bli fallet. Det alternativ, som kritikerna i stället rekommendera, skulle vara en obligatorisk individuell praktik hos enskilda jordbrukare under förslagsvis ett år. Det synes mig emellertid föreligga stor risk för att en dylik praktik skulle kunna bli alltför ensidig och slumpartad i fråga om utbytet. Det är också angeläget, att den totala utbildningstiden för lantmätarna icke förlänges. Jag ansluter mig därför till den meningsriktning, som förordat anordnande av en kombinerad praktisk och teoretisk kurs, vilken lämpligen bör förläggas till sommarhalvåret mellan de två första studieåren.

Enligt sakkunnigförslaget skulle under kursen i främsta rummet bedrivas praktiska övningar i jord- och skogsbruk men också meddelas teoretisk undervisning i marklära med allmän geologi, i jordbrukslära med växtodlingslära och i skogslära. Förslaget innebär bland annat, att vissa nuvarande speciallärarämnen inom lantmäteriafdelningen skulle uppdelas. Jag

finner mig böra i huvudsak godtaga de sakkunnigas förslag på denna punkt.

Mot förslaget om kursens förläggning till kronoegendomen Färna i Västmanland har i det övervägande antalet remissvar icke framställts erinran. Egendomen avses jämväl skola användas för lantmäteriafdelningens sommarövningar samt forskningsförsök. Den synes väl lämpa sig för föreslagna ändamål. Till egendomen är emellertid nu förlagd den statens tillfälliga skogsskola, som inrättats jämlikt beslut av 1948 års riksdag. Under punkten 183 i 1951 års nionde huvudtitel har föreslagits, att en provisorisk skogsskolekurs anordnas vid Färna även under tiden april 1951—mars 1952. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet anser jag mig böra räkna med att en tillfällig skogsskola kommer att vara förlagd till Färna under de närmaste åren. Det har då icke syntts mig möjligt att samtidigt utnyttja ifrågavarande egendom för lantmäteriuundervisningen, om icke mer omfattande byggnadsåtgärder vidtagas än som föreslagits av de sakkunniga. Då icke ofrånkomliga byggnadsåtgärder böra undvikas i nuvarande läge och då det syntts mig angeläget, att omorganisationen av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer nu genomföres, har jag låtit undersöka möjligheterna av att för den praktiska utbildningen åtminstone provisoriskt utnyttja någon lantmannaskola i mellersta Sverige. De undersökningar av förberedande natur, som hittills gjorts, ge mig anledning räkna med att den praktisk-teoretiska kursen skall kunna tills vidare förläggas till någon lantmannaskola, utan att några byggnadsåtgärder påkallas härav. Däremot torde därvid de till somrarna förlagda särskilda fältövningarna få tills vidare anordnas på hittillsvarande sätt. Förlägges den praktisk-teoretiska kursen till en lantmannaskola, torde det bli nödvändigt att något avkorta den föreslagna kurslängden av sex månader. Vid en dylik förläggning av kursen torde det bli möjligt att åtminstone i viss utsträckning utnyttja lärare vid lantmannaskolan för undervisningen vid kursen. Då jag räknar med att den första kursen kommer att taga sin början först våren 1953, torde närmare förslag i ämnet få underställas nästa års riksdag.

Undervisningen i geodetiska läroämnena.

De sakkunniga ha föreslagit, att undervisningen i de geodetiska ämnena skulle koncentreras till en *professur i geodetisk mätningsteknik*, vilken skulle ersätta den nuvarande professuren i geodesi med utjämningsräkning och specialläraryrkebefattningen i ägomätning, samt en *professur i geografisk geodesi* (närmast motsvarande den nuvarande tillfälliga lärarbefattningen i högre geodesi). Professuren i geodetisk mätningsteknik skulle vara den centrala. Professuren i geografisk geodesi, som vore av mindre betydelse för lantmäteriuundervisningen, skulle förenas med befattningen som professor och chef för geodetiska byrån i rikets allmänna kartverk; för undervisningen skulle denne byråchef erhålla ett arvode av 2 700 kronor.

Föredragande statsrådet har anfört följande.

Frågan om geodesiuundervisningens ordnande torde framför allt ha avseende på kartverksprofessorns ställning som lärare i högre geodesi vid tekniska högskolan i Stockholm. I likhet med överstyrelsen an-

ser jag lärarbefattningen bära konstrueras som speciallärarbefattning, förenad med arvode enligt sedvanliga grunder. Det synes lämpligt, att befattningen innehaves av kartverksprofessorn, men någon fastare reglering av denna förening synes icke böra ske. Med hänsyn till detta ställningstagande finner jag icke anledning att gå in på frågorna om tillsättningsförfarandet eller om personalförstärkning inom kartverket. Den vakanta professuren i geodesi med utjämningsräkning bör ändras till professur i geodesi och återbesättas. Speciallärarämnet bör benämnas geodesi II. Avgränsningen av ämnesområdena ankommer närmast på högskolemyndigheterna.

Frågan om geodesiundervisningen berör också avdelningen för väg- och vattenbyggnad. För att tillgodose visst undervisningsbehov inom denna avdelning ha högskolemyndigheterna beslutat och delvis redan genomfört en omläggning av geodesiundervisningen inom nämnda avdelning och lantmateriaavdelningen i riktning mot den av överstyrelsen föreslagna organisationen. I anslutning härtill har för nästa budgetår begärts en biträdande lärarbefattning i geodesi med arvode av 2 450 kronor, varvid dock samtidigt beräknats en minskning av arvodet för specialläraren i planmätning och nivellering med 2 250 kronor. Jag förordar att professuren i geodesi tillsättes redan från och med nästa budgetår. Jag tillstyrker även, att professorn erhåller hjälp av en biträdande lärare med nyss angivet arvode, varvid arvodet till specialläraren i planmätning och nivellering bör minskas med 2 250 kronor. Speciallärarbefattningen i geodesi II torde bära inrättas först från och med budgetåret 1952/53.

Undervisningen i övriga läroämnen.

Fastighets-, lantbruks- och skogsekonomi. *De sakkunniga* ha föreslagit inrättande av en central professur i fastighetsekonomi, omspännande allmän och speciell företagsekonomi med särskild hänsyn till landsbygdens näringsliv. Som stöd för denna skulle finnas speciallärarbefattningar i lantbruksekonomi och i skogsekonomi med tyngdpunkten förlagd till driftsekonomiska spörsmål. Nuvarande undervisning i nationalekonomi skulle bibehållas. Förslaget innebär alltså indragning av nuvarande speciallärarbefattningar i jordbrukslära med jordbruksekonomi och i skogsekonomi med skogslära (delvis även sammanhängande med inrättande av en förberedande kurs).

Föredragande statsrådet har, enär en dylik professur torde kunna komma i fråga till inrättande tidigast från och med budgetåret 1953/54, ansett sig icke nu böra taga ställning till förslaget.

K u l t u r t e k n i k. *De sakkunniga* ha föreslagit, att de nu på flera olika speciallärarbefattningar splittrade studierna i kulturtekniska ämnen skulle samordnas i en ny professur i kulturteknik, huvudsakligen avseende agromisk och skoglig väg- och vattenbyggnad. Professorn skulle ha biträdande lärare i de grundläggande byggnadstekniska delarna av ämnet.

I *yttrandena* har professurens behövighet allmänt vitsordats, men i flera fall har påyrkats en minskning av ämnesområdet. Vederbörande högskolemyndigheter ha sedermera framlagt ett ändrat program för professuren,

enligt vilket ämnesområdet huvudsakligen skulle omfatta kulturteknisk vattenbyggnad.

Föredragande statsrådet har förordat, att en professur i kulturteknik med i huvudsak den av högskolemyndigheterna föreslagna omfattningen inrättas från och med budgetåret 1952/53 och att samtidigt de nuvarande speciallärartjänsterna i allmän byggnadslära och vattenbyggnad II indragas.

De sakkunniga ha vidare föreslagit inrättande av en professur i allmän rättslära och fastighetsrätt i stället för speciallärartjänsterna i rättslära och jorddelningsrätt, varemot speciallärartjänsten i tillämpad byggnadsrätt skulle bibehållas. Professorn skulle disponera biträdande lärare för undervisningen i allmän rättslära, som till omfattningen skulle i det närmaste fördubblas, samt i tillämpad fastighetsbildningsrätt, som skulle omfatta de i förrättningshandläggningen uppträdande praktiska tillämpningsproblemen.

Föredragande statsrådet har varit tveksam om lämpligheten av att för närvarande inrätta en professur inom det rättsliga ämnesområdet. Tills vidare, i avvaktan på närmare erfarenhet, syntes denna undervisning böra anförtros åt speciallärare liksom nu.

Motionerna I:370 och II:482.

I dessa motioner anföres i huvudsak följande.

I propositionen nr 89 föreslås viss omorganisation av lantmätarutbildningen, innebärande bland annat en utbrytning av ämnet jordbrukslära ur högskoleundervisningen samt inrättande av en professur i det nya och mycket omfattande ämnet fastighetsekonomi.

Att utesluta ämnet jordbrukslära för lantmätare från högskoleundervisning, såsom föreslås i propositionen, synes icke vara tillfredsställande. En extra kurs vid en lantmannaskola i Stockholms närhet måste bli alltför bihångsartad för att fylla berättigade krav. För närvarande åtnjuta blivande lantmätare undervisning i jordbrukslära under två terminer med tentamensläsning vanligen under den tredje. Detta måste ge mera mognad än en snabbkurs på några månader, inbegripet tentamensläsning, varunder för övrigt många andra ämnen skola studeras.

I stället för att nedskäras borde den för blivande lantmätares verksamhet så grundläggande utbildningen i jordbruk ej endast bibehållas på högskolestadiet utan även kvalitativt förbättras.

För högskolestudier äro förkunskaper önskvärda. För blivande lantmätare skulle det ur många synpunkter vara värdefullt om de före inträdet vid tekniska högskolans avdelning för lantmåteri hade genomgått en lantmannaskola eller lantbruksskola. Förslag härom ha diskuterats utan att dock positiv inställning uppnåtts. En som det synes huvudsaklig invändning har varit att en sådan kurs skulle förlänga studietiden efter studentexamen. Men detta skäl förefaller icke längre särskilt vägande. Hittills har ofta ett eller annat år anslagits för komplettering av studentbetyg i den utsträckning, som varit nödvändig för att vinna inträde vid högskolan.

Dessa kompletteringsbetyg torde nu vara på väg att förlora sin betydelse. Om i stället för dessa kompletteringsbetyg genomgången kurs vid lantmannaskola eller lantbruksskola räknades som merit vid inträde i högskolans avdelning för lantmåteri, så skulle, på kortare tid än vad kompletteringsstudierna vanligen kräva, verklig nytta beredas såväl den enskilde studeranden som utbildningen i dess helhet.

Vid en lantmannaskola skulle den blivande lantmätaren ej endast få en värdefull grundläggande utbildning utan även komma i verklig kontakt med jordbrukarungdom och med jordbrukets många problem. Något liknande uppnås icke vid den i proposition nr 89 föreslagna snabbkursen vid lantmannaskola.

I proposition nr 89 förebådas en professur i fastighetsekonomi, vars verksamhetsområde skulle omsluta all undervisning i både jordbruk och skogsbruk. Detta måste betecknas såsom ett steg tvärt emot utvecklingen. Det normala är att ett läroämne med tiden uppdelas i flera professurer, under det att här föreslås sammanförande av vitt skilda och mycket omfattande ämnesområden till en professur. Den blivande professorn i fastighetsekonomi måste helt behärska jordbrukets teknik för att kunna undervisa i jordbrukets ekonomi på ett för praktiskt arbetande lantmätare lämpligt sätt. Likaså måste skogstekniken fullt behärskas, i ty i annat fall blir undervisningen i skogsekonomi verklighetsfrämmande.

Enligt den i propositionen skisserade utbildningsplanen för lantmätare skulle undervisningen i med professuren i fastighetsekonomi samordnade läroämnena bli mycket splittrad. För närvarande undervisa en speciallärare i jordbrukslära och jordbruksekonomi och en speciallärare i skogslära och skogsekonomi. Enligt den föreslagna studieplanen skulle ej mindre än fem lärare krävas, en i jordbrukslära, en i jordbruksekonomi, en i skogslära och en i skogsekonomi, samt slutligen professorn i fastighetsekonomi, som skulle få en mycket stor undervisningsskyldighet. Man frågar sig om denna uppsplittring kan vara fördelaktig. Är det inte mera sannolikt att utbildningen skulle vinna på att undervisningen i de med varandra intimt förbundna ämnena jordbrukslära och jordbruksekonomi meddelas av en lärare och de likaledes intimt förbundna ämnena skogslära och skogsekonomi av en annan lärare? Därigenom skulle också vinnas den stora fördelen att jordbruksundervisningen som hittills kan avslutas med en av varje studerande självständigt uppgjord fullständig driftplan för valfri egendom. Den självverksamhet och överblick, som upprättandet av en sådan plan innebär för de blivande lantmätrarna, böra icke undervärderas.

Utbildningen av lantbruksingenjörer.

1946 års sakkunniga ha på grund av det relativt obetydliga rekryteringsbehovet inom lantbruksingenjörorganisationen — närmast av ekonomiska skäl — funnit det nödvändigt, att utbildningen av lantbruksingenjörer anslutes till utbildningen av andra tekniker med sammanfallande utbildningsmål. Lantbruksingenjörutbildningen har därvid ansetts lämpligast böra helt förläggas till tekniska högskolan i Stockholm, där utbildningen skulle organiseras som en särskild studieriktning inom avdelningen för väg-

och vattenbyggnad men med utnyttjande i stor utsträckning av anordningarna för lantmätarutbildningen. Den föreslagna studieriktningen skulle vara avsedd icke blott för lantbruksingenjörer utan även för andra vattentekniker med närbesläktade yrkesuppgifter.

Liksom lantmätareleverna skulle lantbruksingenjörsstuderandena börja sin utbildning med att genomgå den praktisk-teoretiska förberedande kursen å Färna. Utöver de sex månader, som denna kurs skulle kräva, skulle lantbruksingenjörsutbildningen omfatta fyra års högskolestudier. De tekniska studierna skulle i stort sett bli av oförändrad omfattning, varemot en betydande förstärkning av den ekonomiska och rättsliga undervisningen skulle genomföras. Härvid skulle samordning med den enligt de sakkunnigas förslag reformerade lantmätarutbildningen i betydande omfattning anordnas. Under första sommaren under högskoletiden skulle de studerande praktisera hos lantbruksingenjörer eller vissa andra. Totalt sett skulle förslaget realisera en mindre ökning av den teoretiska undervisningen och en avsevärd utökning av den praktiska utbildningen.

Föredragande statsrådet har tillstyrkt, att lantbruksingenjörsutbildningen i stort sett organiseras i enlighet med de sakkunnigas förslag, dock att den praktisk-teoretiska kursen borde förläggas till sommarhalvåret mellan de två första studieåren.

Utskottet.

Såsom föredragande statsrådet framhållit har behovet av en reformerad utbildning för lantmätare och lantbruksingenjörer efter hand gjort sig alltmera gällande till följd bland annat av statsmakternas beslut rörande jordbrukets rationalisering och tätbebyggelsens planering. Utskottet har därför med tillfredsställelse konstaterat, att Kungl. Maj:t nu för riksdagen framlagt förslag i ämnet, vilka i väsentliga delar ansluta sig till den av 1946 års sakkunniga avgivna utredningen (SOU 1947: 68).

Till de av föredragande statsrådet uppdragna grundlinjerna för en omorganisation av ifrågavarande utbildning kan utskottet giva sin anslutning, och utskottet har icke funnit något att erinra mot vad statsrådet därvid anfört rörande utbildningen av fastighetsbildare för städerna. Det synes särskilt betydelsefullt, att genom den föreslagna praktisk-teoretiska kursen ett allvarligt försök gjorts att tillgodose behovet av en relativt lång praktisk utbildning i jordbruk och skogsbruk för blivande lantmätare och lantbruksingenjörer.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle nyssnämnda kurs anordnas under tiden den 1 april—den 30 september före högskolestudiernas början och förläggas till kronoegendomen Färna i Västmanland. I enlighet med en i vissa remissyttranden framförd mening har emellertid föredragande statsrådet ansett kursen lämpligen böra äga rum under sommarhalvåret mellan

första och andra studieåret. Vidare har statsrådet ansett kursen böra tills vidare förläggas till någon lantmannaskola, enär man finge räkna med att den nu till Färna förlagda tillfälliga skogsskolan komme att kvarbliva där under de närmaste åren och det icke vore möjligt att utnyttja egendomen även för lantmäteriuundervisningen utan att mer omfattande byggnadsåtgärder vidtoges. Vid förläggning av kursen till en lantmannaskola torde enligt statsrådets uppfattning en viss avkortning av den föreslagna kurslängden av sex månader bli nödvändig.

Såvitt utskottet kunnat finna tala goda skäl för att ifrågavarande kurs förläggas till sommarhalvåret mellan första och andra studieåret och icke anordnas före högskolestudiernas början, vilket senare skulle innebära en icke önskvärd faktisk förlängning av utbildningstiden.

Enligt utskottets mening torde Färna vara en ur olika synpunkter mycket lämplig förläggningsplats såväl för nämnda kurs som för lantmäteriavdelningens sommarövningar och forskningsverksamhet, varför det i och för sig hade varit önskvärdt att redan från början kunna utnyttja egendomen för nämnda ändamål. Med hänsyn till den tillfälliga skogsskolans förläggning dit och då i nuvarande läge byggnadsarbeten, som icke äro oundgängligen nödvändiga, böra undvikas, har utskottet — som delar föredragande statsrådets uppfattning om angelägenheten av att omorganisationen av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer snarast genomföres — dock ansett sig böra som en provisorisk lösning under en övergångstid godtaga förslaget om kursens förläggning till en lantmannaskola. Utskottet vill emellertid framhålla, att allvarliga strävanden böra göras i syfte att Färna skall så snart som möjligt kunna upplåtas för lantmätar- och lantbruksingenjörsutbildningens behov.

Enligt vad under hand inhämtats skulle förläggningen av kursen till en lantmannaskola nödvändiggöra en avkortning av kursen med högst en månad. Detta är beklagligt, enär utskottet hyser den uppfattningen, att den av de sakkunniga föreslagna kurstiden av sex månader får betraktas som ett minimum, därest det med kursen avsedda syftemålet skall kunna helt nås. Då det synes önskvärdt att kursens avkortning om möjligt icke inkräktar på den praktiska utbildningen i jordbruk och skogsbruk torde det böra övervägas, om icke den teoretiska undervisningen i marklära skulle helt eller delvis kunna rymmas inom första årets studieplan vid tekniska högskolan. Därigenom torde olägenheterna av en förkortad kurs kunna i viss mån undanröjas. Utskottet vill emellertid framhålla, att nu berörda förhållande ytterligare framhäver önskvärdheten av kursens framtida förläggning till Färna.

I anledning av yrkandet i motionerna I: 370 och II: 482 må framhållas, att enligt den föreslagna organisationen av lantmätarutbildningen den teoretiska utbildningen i jordbrukslära kommer att förskjutas från den egentliga högskoleundervisningen till den praktisk-teoretiska kursen. Enligt

vad utskottet erfarit avses emellertid den teoretiska undervisningen vid kursen komma att bedrivas i högskolemässiga former och handhavas av högskoleorienterade lärare. Vidare må framhävas värdet av den systematiskt ordnade praktiska jordbruksutbildning, som skall ingå i ifrågavarande kurs och som för närvarande icke har någon motsvarighet. Utskottet, som icke kan finna annat än att utbytet av den föreslagna jordbruksutbildningen måste bli icke oväsentligt större än av den nuvarande, har för sin del icke funnit anledning till erinran mot föredragande statsrådets förslag i denna del. På grund av vad utskottet sålunda anfört anser sig utskottet icke böra tillstyrka det i motionerna framförda yrkandet.

Vad statsrådet i övrigt i förevarande sammanhang anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet tillstyrker sålunda bland annat, att en biträdande lärarbefattning i geodesi inrättas från och med budgetåret 1951/52 samt att en professur i kulturteknik och en speciallärarbefattning i geodesi II inrättas från och med budgetåret 1952/53. I anledning av vad i förutnämnda motioner anförts rörande en professur i fastighetsekonomi inskränker sig utskottet till att erinra om att föredragande statsrådet ansett sig icke nu böra taga ställning till de sakkunnigas förslag om inrättande av en dylik professur.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) godkänna av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 2 mars 1951 föreslagna grunder för omorganisation av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer, vilken omorganisation avses skola genomföras, vad angår geodesiundervisningen huvudsakligen från och med budgetåret 1951/52 och i övrigt successivt från och med budgetåret 1952/53,

b) besluta, att vid tekniska högskolan i Stockholm skall från och med den 1 juli 1952 inrättas en professur i kulturteknik,

II. att motionerna I: 370 och II: 482 icke må av riksdagen bifallas.

2:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (avdelning II, punkt 1, s. 35—58), vilket innebär en anslagshöjning med 131 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1951/52, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i

Stockholm, som föranledas av vad föredragande statsrådet anført,

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 267 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	319 948
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	<u>71 052</u> 391 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 457 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	<u>260 000</u>
Summa kronor	3 375 000

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l :

Avgifter från de studerande	<u>350 000</u>
Nettoutgift kronor	3 025 000

c) till *Tekniska högskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 025 000 kronor.

3:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 58—61), vilket innebär en anslagshöjning med 36 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm*: *Omkostnader* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 811 000 kronor.

4:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 61 och 62), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm*: *Materiel m. m.* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

5:o) **Chalmers tekniska högskola: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 62—73) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1951/52, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledas av vad föredragande statsrådet anfört, dels godkänna av föredragande statsrådet angiven avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52, dels ock till förevarande ändamål för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 705 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Andrén m. fl.* (I: 369) och den andra inom andra kammaren av herr *Edström m. fl.* (II: 483), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en permanent professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation inrättas vid Chalmers tekniska högskola under förutsättning att ett bidrag på 45 000 kronor per år under tio år ställes till förfogande för densamma av Göteborgs stad och enskilda intressenter samt att den förändringen i den föreslagna avlöningsstaten för Chalmers tekniska högskola vidtages att förslagsanslaget under 2 a Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare minskas med 3 850 kronor till 228 714 kronor och att förslagsanslaget under 1 Avlöningar till ordinarie tjänstemän höjes med motsvarande belopp till 648 850 kronor.

Avdelningskollegiet för avdelningen för väg- och vattenbyggnad har — med instämmande av *avdelningskollegiet för avdelningen för arkitektur* — gjort framställning angående inrättandet vid Chalmers tekniska högskola av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation och därvid bland annat anfört följande.

1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningens ordnande (stat. off. utr. 1943: 36, s. 68) ha föreslagit, att vid tekniska högskolan i Stockholm skulle inrättas en professur i ämnet, vilken skulle utgöra en viss motsvarighet till den inom den maskintekniska avdelningen inrättade professuren i industriell ekonomi och organisation.

Med tanke på det stora ekonomiska värde — både i nuvarande tid och i framtiden — som byggnadsproduktionen omfattar (i nationalbudgeten för 1950/51 är byggnadsverksamheten upptagen till 2,1 miljarder kronor), är det av utomordentligt stor betydelse, att detta ämne jämväl vid Chalmers tekniska högskola erhåller den omfattning, som de sakkunniga angivit för tekniska högskolan i Stockholm. Enligt avdelningskollegiets mening bör det finnas utsikt att erhålla medverkan från företagare och intresserade inom det byggnadstekniska området eller sammanslutningar av inom området verksamma företagare.

Avdelningskollegiet tänker sig härvid såsom lämplig utväg att till en början med medel, som anskaffas utan anlåtande av statsmedel, samt med

tillägg av de statsmedel, som frigöras därigenom att den nuvarande speciallärartjänsten i ämnet kan slopas, då professuren kommer till, inrätta en professur, eventuellt en personlig professur, i ämnet byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid Chalmers tekniska högskola samt att denna med på angivet sätt anskaffade medel upprätthålles under en lämplig tidsperiod, t. ex. 10 år. Avdelningskollegiet hyser den förhoppningen att statsmakterna därefter skola vara beredda att med statsmedel inrätta en permanent professur. Kostnaderna för verksamheten vid den tilltänkta professuren uppskattar avdelningskollegiet till cirka 45 000 kronor per år. Inrättandet av den nya professuren beräknas icke komma att medföra behov av nya byggnader. Däremot torde smärre omändringsarbeten behöva utföras.

Kollegienämnden har hemställt om inrättande av den ifrågasatta professuren i huvudsaklig anslutning till avdelningskollegiets skrivelse från och med den 1 juli 1951.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna, som förordat en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid tekniska högskolan i Stockholm från och med nästa budgetår, har föreslagit inrättande av en motsvarande professur vid Chalmers tekniska högskola. Överstyrelsen har räknat med att, därest den nu ifrågavarande professuren komme till stånd, bidrag till därmed förenade kostnader kunde påräknas med ett årligt belopp av 45 000 kronor under en tid av tio år, varav 25 000 kronor från Göteborgs stad samt 20 000 kronor av vissa firmor och organisationer. Då grundad anledning syntes föreligga för antagandet, att vissa i utsikt ställda bidrag skulle komma att inflyta, har överstyrelsen ansett sig böra föreslå inrättande av ifrågavarande professur utan att avvakta vederbörandes skriftliga bekräftelse. Överstyrelsen har framhållit, att med bidrag från kommunalt och enskilt håll av den storlek, som här avsåges, professurens inrättande under en tid av tio år i stort sett icke syntes behöva medföra någon kostnad för statsverket. Överstyrelsen har förutsatt, att professuren skulle erhålla karaktären av ordinarie professur och bidragen därtill inlevereras till högskolan för att tillgodoföras vederbörande riksstatsanslag. Lämpligen syntes sålunda bidragen i första hand till erforderligt belopp böra tillgodoföras högskolans avlöningsanslag för bestridande av avlöningsförmånerna till professurens innehavare och en förste assistent samt i andra hand högskolans materielanslag. De närmare föreskrifterna härom torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela efter förslag av överstyrelsen.

Beträffande de av överstyrelsen förutsatta bidragen från Göteborgs stad m. fl. ha numera till ecklesiastikdepartementet inkommit vissa skriftliga förbindelser. Staden har utlovat det beräknade årsbeloppet av 25 000 kronor. Övriga bidrag, beträffande vilka utfästelser inkommit, utgöra tillhoppa 18 000 kronor för år räknat. Sammanlagt uppgå alltså de sålunda för tio-

årsperioden utlovade bidragen till 43 000 kronor för år. Ett bidrag å 2 000 kronor är dock beroende på prövning för ett år i sänder.

Förutom angivna professur har överstyrelsen föreslagit inrättande av ytterligare två professurer, beträffande vilka utfästelser om enskilda bidrag gjorts, nämligen en professur i textilmekanik och en personlig professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik.

Föredragande statsrådet, som nu endast ansett sig böra föreslå en professur i textilmekanik, har till stöd härför anfört följande.

Vad beträffar överstyrelsens äskanden om nya professurer, föreligga beträffande tre av dem utfästelser om enskilda eller kommunala bidrag i en eller annan form till bestridande av de med professurerna förenade kostnaderna. Det sålunda ådagalagda intresset och de utlovade bidragen äro givetvis omständigheter, som böra tillmätas betydelse vid övervägandet av frågan om professurerna böra inrättas. Då emellertid många framställningar om inrättande av angelägna vetenskapliga tjänster under nuvarande förhållanden måst avvisas och då statsverket ändock förr eller senare skulle få vidkännas utgifter för nämnda tre professurer, synes avgörande vikt böra fästas vid deras betydelse ur allmänna synpunkter. De överväganden, som skett beträffande äskandena om nya professurer, ha lett till att nu endast en ny professur föreslås, nämligen i textilmekanik. Ett fortsatt utbyggande av den textiltekniska undervisningen genom inrättande av en professur i textilmekanik förefaller mig starkt behöfligt i betraktande av textilindustrins storlek samt med tanke på utvecklingen inom detta område och det ökade forskningsbehov, som framkallats av stegrade fabriktionskostnader. Jag tillstyrker därför, att en professur i textilmekanik inrättas från och med nästa budgetår.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 369* och *II: 483* om inrättande av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation har anförts i huvudsak följande.

I proposition nr 89 har statsrådet under anslagsberäkningar för Chalmers tekniska högskola: Avlöningar icke ansett sig kunna biträda förslaget om inrättandet av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation fr. o. m. den 1 juli 1951 i stället för nuvarande speciallärartjänst i ämnet med arvode av 3 850 kronor.

Statsrådet har icke lämnat någon annan motivering till sitt avslagsyrkande på den gjorda framställningen från avdelningskollegiet för avdelningen för väg- och vattenbyggnad och avdelningskollegiet för avdelningen för arkitektur om inrättande av nämnda professur än att han nödgas intaga en starkt restriktiv hållning till kraven på ökad medelsanvisning. Då emellertid staten icke i detta fall kommer att få vidkännas några ytterligare kostnader under de närmaste tio åren utöver det anslag på 3 850 kronor per år, som nu utgår för upprätthållandet av speciallärartjänsten, synes oss denna motivering icke äga sådan styrka att riksdagen bör motsätta sig högskolans framställning. I all synnerhet bör så icke ske då denna professur skulle komma att fylla den brist i den nuvarande utbildningen av våra byggnadsteknici som avsaknaden av en ekonomisk överblick över vår byggnadstekniska produktion och våra byggnadstekniska möjligheter utgör. 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningens ordnande

ha i sitt år 1943 avgivna betänkande även framhållit dessa synpunkter. De ha vidare bland annat anfört att då vår byggnadsproduktion per år rör sig om mycket stora summor (i nationalbudgeten för 1950/51 är byggnadsverksamheten upptagen till 2,1 miljarder kronor) och då våra stadsplaner, husbyggnader, vägbyggnader, vattenbyggnader m. m. ha en oerhört stor ekonomisk betydelse för lång framtid måste det anses nödvändigt att inom de avdelningar som företräda byggnadsfacket införa en undervisning som ger de studerande en icke alltför snäv framställning rörande affärs ekonomi, företagsekonomi, förvaltningskännedom samt byggnadstekniska arbets- och tidsstudier. Kollegienämnden och överstyrelsen för de tekniska högskolorna ha även hemställt att ifrågakvarande professur inrättas.

Den av statsrådet föreslagna anordningen med bibehållande av den nuvarande speciallärtjänsten medför att man ej kan räkna med någon forskning inom ämnesområdet och att ej heller någon möjlighet föreligger för de studerande att genom utförande av examensarbeten tränga djupare in i hithörande problem. Då statsrådet icke heller har ansett sig kunna bifalla tekniska högskolans i Stockholm framställning om en motsvarande professur där, synes det oss, mot bakgrunden av det faktum att denna professur snabbt skulle leda till avsevärda besparingar i investeringar i byggnader av alla slag, vara föga ändamålsenligt av statsmakterna att icke nu taga emot det ovanliga erbjudandet som gjorts av Göteborgs stad och enskilda intresserade. Detta innebär att man årligen under tio år framåt ställer erforderligt belopp, ca 45 000 kronor, till förfogande för bestridande av kostnaderna för professuren. Det bör framhållas att Göteborgs stads erbjudande om bidrag med 25 000 kronor per år under tio år är förbundet med det villkoret att statsmakterna senast under år 1951 besluta om inrättandet av en permanent professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid Chalmers tekniska högskola.

Utskottet tillstyrker bifall till vad föredragande statsrådet under denna punkt föreslagit.

I anledning av de i motionerna I: 369 och II: 483 gjorda yrkandena får utskottet som sin mening uttala, att inrättandet av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation otvivelaktigt framstår som ett angeläget önskemål i och för sig. De från kommunalt och enskilt håll utlovade bidragen å sammanlagt 43 000 kronor per år under de närmaste tio åren skulle enligt högskolemyndigheternas beräkningar täcka de med professuren förenade kostnaderna under nämnda tidsperiod. Bortsett från de icke obetydliga kostnader, som vid de tio årens utgång skulle ankomma på statsverket, finner utskottet sannolikt, att jämväl under tioårsperioden vissa anspråk komme att behöva ställas på statsverket såväl för löpande utgifter som för de inrednings- och omändringsarbeten, som skulle erfordras i samband med professurens tillkomst. Med hänsyn till svårigheterna att nu överblicka konsekvenserna för statens del av ett accepterande av de gjorda erbjudandena har utskottet icke ansett sig böra biträda motionärernas yrkanden.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 369 och II: 483,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1951/52, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledas av vad föredragande statsrådet anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	645 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	232 564
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	<u>38 936</u>
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	852 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	<u>146 500</u>
Summa kronor	1 915 000

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande	<u>210 000</u>
Nettoutgift kronor	1 705 000

c) till *Chalmers tekniska högskola*: *Avlöningar* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 705 000 kronor.

6:o) **Chalmers tekniska högskola: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 74 och 75), vilket innebär en anslagsminskning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola*: *Omkostnader* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 355 000 kronor.

7:o) **Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 76 och 77), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 850 000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Gränebo, Iwar Anderson, Mannerskantz, Ohlon, Leander, Heiding, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Näsström, Rosenberg, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson och Einar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Lindholm, Ståhl, Bergstrand, Petterson i Degerfors, Kyling, Onsjö, Jansson i Kalix, Svensson i Alingsås, Nihlfors och Gustafsson i Stockholm.

Reservation

vid punkten 5:o) (Chalmers tekniska högskola: Avlöningar) av herrar Gränebo, Ohlon, Leander, fröken Andersson, herrar Sundelin, Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Ståhl, Bergstrand, Kyling och Nihlfors, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet får erinra om att vid tekniska högskolan i Stockholm finnes en professur i industriell ekonomi och organisation, medan Chalmers tekniska högskola helt är i avsaknad av någon professur med företagsekonomisk inriktning. Den nationalekonomiska betydelsen av en energisk och rationell produktionsteknisk forskning inom byggnadsindustrien torde med tanke på byggnadsproduktionens stora omfattning och ekonomiska värde vara uppenbar. Enligt utskottets uppfattning tala därför starka skäl för inrättandet av den av högskolemyndigheterna begärda professuren i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation, varom även yrkande framställts i motionerna I: 369 och II: 483. Göteborgs stad och vissa enskilda företag ha åtagit sig att lämna bidrag — uppgående till ett sammanlagt årligt belopp av 43 000 kronor under en tid av tio år — till bestridande av de

med professuren förenade kostnaderna; Göteborgs stads bidrag å 25 000 kronor har utfästs under förutsättning att statsmakterna senast under år 1951 fatta beslut om inrättande av ifrågavarande professur. Enligt vad utskottet inhämtat synes man — med reservation givetvis för eventuella ytterligare penningvärdeförsämringar — kunna räkna med att ovan nämnda summa skall vara tillräcklig för att bestrida avlöningskostnaderna för professorn och en förste assistent ävensom utgifter för skrivhjälp, materiel m. m. Kostnaderna för vissa erforderliga ändrings- och inredningsarbeten, vilka torde belöpa sig till högst 5 000 kronor, synas ävenledes kunna rymmas inom ramen för bidragssumman. Under sådana förhållanden och då, såvitt utskottet kan finna, utvecklingen ändock sannolikt kommer att förr eller senare göra en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation nödvändig, har utskottet ansett sig böra förorda inrättandet av en dylik professur vid Chalmers tekniska högskola från och med nästa budgetår; samtidigt torde den nuvarande speciallärartjänsten i ämnet böra indragas.

Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas vidtaga härav betingad ändring i personalförteckningen. Utskottets ställningstagande bör vidare föranleda följande ändringar i avlöningsstaten. En ökning bör ske av ordinarieposten med 15 100 kronor för avlöning åt professorn, av icke-ordinarieposten med 8 800 kronor för avlöning åt en förste assistent eller annan dylik hjälpkraft och av anslagsposten till rörligt tillägg med 2 900 kronor. Under rubriken särskilda uppboordsmedel bör vidare såsom bidrag från Göteborgs stad m. fl. uppföras ett belopp av 26 800 kronor. Vidare torde delposten till arvoden åt speciallärare och biträdande lärare böra minskas med ett belopp motsvarande det nuvarande speciallärararvodet eller i avrundat tal 3 800 kronor, vilket belopp i stället bör anvisas under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för att disponeras för biträdeshjälp åt professorn. Någon ändring av avlöningsanslagets slutsumma i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag ifrågasättes sålunda icke. Vad av inflytande bidrag icke erfordras för avlöning av professorn och en förste assistent eller annan dylik hjälpkraft torde böra tillgodoföras anslaget till materiel m. m. och disponeras för bestridande av utgifter av beskaffenhet att böra avföras från nämnda anslag.

Vad föredragande statsrådet i övrigt under denna punkt anfört och föreslagit har icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 369 och II: 483,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1951/52, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledas av vad utskottet anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>		660 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	228 764	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	<u>38 936</u>	267 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		864 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		149 400
	<u>Summa kronor</u>	<u>1 941 800</u>

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande		210 000
Bidrag från Göteborgs stad m. fl.		26 800
	<u>Summa kronor</u>	<u>236 800</u>
	<u>Nettoutgift kronor</u>	<u>1 705 000</u>

c) till *Chalmers tekniska högskola*: *Avlöningar* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 705 000 kronor.»